

Marcin Popławski
Analityk The Opportunity

13.02.2026

Koniec „systemu dwóch przyjaciół” w Kirgistanie

10 lutego 2026 r. prezydent Sadyr Dżaparow dekretem prezydenckim odwołał z funkcji szefa Państwowego Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego (GKNB), a zarazem wicepremiera – znajdującego się na leczeniu w Niemczech – Kamczybeka Taszijewa. Decyzja objęła także jego trzech zastępców. Z funkcji zrezygnował spiker parlamentu. Tymczasowym szefem GKNB mianowano Dżumgalbeka Szabdanbekowa, dotychczasowego jej wiceszefa i zwolennika Dżaparowa. Nie należy rozpatrywać tego jako zwykłej dymisji, tylko jako kluczowe posunięcie dla osiągnięcia pełni władzy przez prezydenta Dżaparowa. Kończy ono funkcjonowanie systemu dwuwładzy w państwie, który ukształtował się w Kirgistanie przez pięć ostatnich lat rządów Dżaparowa i Taszijewa.

Taszijew miał dowiedzieć się o dymisji z mediów i przyjąć ją z zaskoczeniem. W oświadczeniu wydanym poprzez współpracowników wyraził lojalność wobec prezydenta i żal, że nie mógł pożegnać się z „każdym z osobna” ze swoich współpracowników z GKNB. Sformułowanie to brzmi dwuznacznie, w tym jako apel do struktur siłowych, choć można interpretować je równie dobrze jako koncyliacyjne. Były szef bezpieczeństwa wieczorem wczorajszego dnia powrócił do Kirgistanu i został odebrany na lotnisku przez służby siłowe. Jego retoryka wskazuje, że zaakceptował on swoją degradację. Przy tym Dżaparow w wywiadzie dla państwowej agencji prasowej zapowiedział „utrzymanie przyjaźni” z nim, co można interpretować jako zapowiedź powstrzymania się od wszczęcia sankcji karnych wobec byłej głowy GKNB.

Do tej pory – w wyniku działań prezydenta – wzmocniono ochronę instytucji rządowych i jego jurysdykcję nad służbą ochrony prezydenta. Administracja Dżaparowa uzasadniła decyzję „interese państwa”, by zapobiec podziałom społecznym i wzmocnić jedność w tym silnie podzielonym kulturowo i regionalnie państwie na północ i południe.

Pełnia władzy dla Dżaparowa i koniec duumwiratu

Oznacza to zakończenie duumwiratu, który od października 2020 r. stabilizował kraj po protestach, które wyniosły Dżaparowa na główny urząd w państwie. Wówczas został uwolniony z więzienia, dzięki działaniom Taszijewa (zob. [A. Ismailbekova, Native son Japarov. The Embodiment of Injustice](#)). Działania tandemu Dżaparow–Taszijew od przełomu 2020/2021, gdy doszli do władzy, skupiały się na jej centralizacji, wzmocnieniu instytucji i struktur siłowych, aby zabezpieczyć się przed protestami. Sukcesywnie utrudniano również możliwość prowadzenia samych wystąpień przeciw nim poprzez działania administracyjno-

prawne, a także zawężono przestrzeń medialno-obywatelską. **Czyni to dymisję Taszijewa bardziej trwałą niż nietrwałą, jeśli – tak jak do tej pory – lojalność wobec głowy państwa zachowają służby siłowe i – dalej – nie zostaną odnotowane protesty społeczne.** Mało prawdopodobnie brzmi interpretacja wskazywana przez niektórych analityków (np. Danił Kisłow), że wydarzenia miało pozorny charakter i działali oni w porozumieniu, aby w przyszłości Taszijew zastąpił Dżaparowa.

Ryzyko destabilizacji wewnętrznej Kirgistanu w wyniku rywalizacji między dwoma politykami należało brać pod uwagę w kontekście dynamiki sytuacji politycznej w tym państwie (zob. [M. Popławski, Azja Centralna stawia na siebie](#), s. 6–7). Dymisja Taszijewa nastąpiła jednak w zaskakującym momencie i jak dotąd nie wywołała większych niepokojów, choć jest przedmiotem ożywionej dyskusji społecznej. Nastąpiła ona w okresie spokoju w państwie, a nie zwiększonego napięcia publicznego między Dżaparowem i Taszijewem. Temu drugiemu zdarzało się nie odżegnywać od udziału w wyborach prezydenckich, które mają odbyć się na początku 2027 r. czy mówić o przeniesieniu stolicy kraju z północy na południe tj. z Biszkeku do Manasu (dawnego Dżalalabadu), co w kirgiskim społeczeństwie interpretowano jako chęć zdobycia większej władzy przez Taszijewa. Dziennikarze odnosili się do równowagi sił między nimi na podstawie nominacji kadrowych na kluczowe stanowiska w państwie.

Sukces: brak reperkusji międzynarodowych i regionalnych

W aspekcie międzynarodowym do tej pory zainteresowaniem wobec sytuacji w Kirgistanie wykazały się Chiny. Ich ambasadora, dzień po dymisji szefa bezpieczeństwa, przyjęto w kirgiskim MSZ. Dżaparow przeprowadził w dniu dymisji Taszijewa

również rozmowę z prezydentem Uzbekistanu, zapewniając o zachowaniu stabilności w państwie. Do tej pory publicznie nie poinformowano o nawiązaniu kontaktu z Rosją.

W kontekście regionalnym dymisja Taszijewa to wydarzenie, które miało szansę wpłynąć negatywnie na kruchą stabilność w Azji Centralnej, osiągniętą przez jej pięć państw po 2022 r. (zob. [M. Popławski, Azja Centralna stawia na siebie](#), s. 5). Od jesieni państwa regionu zaczęły dynamicznie współpracować ze sobą i ustabilizowały sytuacje wewnętrzne i rozwiązały spory regionalne (np. graniczny między Kirgistanem i Tadżykistanem), przy wsparciu Uzbekistanu. W tym kontekście Dżaparow chciał zapewnić lidera Uzbekistanu Szawkata Mirzijojeva, najistotniejszego partnera regionalnego Kirgistanu, o kontroli nad sytuacją. Między 12 a 13 lutego poinformowano też o kontaktach dyplomatycznych MSZ Kirgistanu z odpowiednikami z Kazachstanu i Tadżykistanu.

Niezagrożona jest realizacja projektów, które zawiązały się między jego państwami po 2022 r. np. budowy transgranicznej kolei z Chinami i Uzbekistanem, współpracy z UE dla rozwoju Korytarza Środkowego np. wspólnych przedsięwzięć kazachsko-kirgiskich (w nomenklaturze unijnej: Transkaspjskiego Międzynarodowego Korytarza Transportowego, TITR) czy postępami na rzecz budowy hydroelektrowni Kambar-Ata-1.

Szybka stabilizacja sytuacji w państwie przez Dżaparowa, bez poparcia ze strony któregoś z partnerów zagranicznych, jest istotna w kontekście utrzymania kursu państw regionu na współpracę z wieloma partnerami zagranicznymi i balansowania ich wpływów, a także sygnalizuje im, że jest on niekwestionowanym politycznym numerem jeden w państwie i wyemancypował się od wpływu Taszijewa.

System władzy w Kirgistanie po 2020/2021

Model „dwóch przyjaciół” opierał się na podziale wpływów. Pochodzący z północy prezydent Dżaparow (Tyup w obwodzie issykkulskim) kontrolował tam sytuację polityczną i miał wpływ na dyspozycję kontraktami, a co za tym idzie wzmacnianie swojego zaplecza finansowo-politycznego. Z kolei Taszijew z Suzaku w południowym obwodzie dżalalabadzkim miał przychylną większej grupie wysokich funkcjonariuszy resortów siłowych, kontrolował politykę i sieci finansowe w drugiej części kraju. Obaj współpracowali ze sobą już w okresie rządów Kurmanbeka Bakijewa, prezydenta państwa w latach

2005–2010. Działali m.in. w jednej partii politycznej. W tym kontekście ich rządy bywają określane jako „system półbakijewowski”.

Dżaparow i Taszijew zdominowali scenę polityczną kraju i pozbyli się konkurencji politycznej, czego przykładem były zwycięskie dla zwolenników obu polityków wybory parlamentarne w tym kraju z listopada 2025 r. (zob. np. [A. Pikulicka-Wilczewska, Kirgistan bliżej ruskiego mira. Dżaparow zakończył demokratyzację](#)). W okresie ich rządów zlikwidowano też wpływowych szefów świata kryminalno-przestępczego, których wpływy sięgały biznesu i polityki. **Choć Taszijew pełnił formalną rolę „numeru 2” w polityce Kirgistanu po rewolcie sprzed pięciu lat** (zob. [M. Marszewski, Kirgistan: między rewoltą a rewolucją](#), [M. Marszewski, K. Strachota, Kirgistan po kolejnej rewolucji](#)), **uznawano go za bardziej wpływowego i decyzyjnego niż Dżaparowa** w obszarach bezpieczeństwa i kontroli nad niektórymi sieciami finansowymi, światem kryminalnym. Umocnionemu prezydentowi przypisywano często rolę reprezentacyjną, w tym firmowania polityki wewnętrznej i kontaktu ze społeczeństwem. Nie wiadomo – choć jest to prawdopodobne – że mogli oni wejść sobie w interesy w związku np. z walką o wpływy finansowe (zob. nt. temat [A. Ismailbekova, Tandem politics and kusturizatsiya. Power and Money in Contemporary Kyrgyzstan](#)).

Wzrost kontroli społecznej i polepszenie się sytuacji gospodarczej

W Kirgistanie w okresie rządów tandemu Dżaparow–Taszijew wzrosła kontrola społeczna i sekurytyzacja polityki wewnętrznej. Jest to wartościowane przez wiele zachodnich instytucji jak np. Freedom House jako wzrost autorytaryzmu. Po 2020 r. wzmocniono służby siłowe. Zbudowano do połowy 2025 r. np. blisko 100 nowych siedzib GKNB, wprowadzono podwyżki płac (35% dla wyższego personelu w lipcu 2025 r., kolejna waloryzacja w listopadzie 2025 dla jego ogółu). Zaostrzono kontrolę społeczną m.in. w oparciu o przyjęcie ustawy o agentach zagranicznych (marzec 2024 r., wzorowanej na rosyjskiej), utrzymywaniu zakazu manifestacji w Biszkeku i centralnym rejonie pierwszomajskim (sukcesywnie przedłużany od marca 2022 r.), nieskutecznej blokadzie Tik-Toka i obowiązkowej rejestracji kart SIM (kwiecień 2024 r.), przy wzmocnieniu systemu monitoringu ulic i technologii rozpoznawania twarzy we współpracy przede wszystkim z Chinami i Rosją.

Sytuacja gospodarcza i socjalna Kirgistanu w okresie ostatnich pięciu lat rządów Dżaparowa i Taszijewa znacząco się poprawiła. Budżet kraju podwoił się w ciągu ostatnich lat do 20 mld dolarów, co jest jednak nieznaczną wartością, nawet w skali regionu Azji Centralnej. Dla Kirgistanu i jego społeczeństwa jest to jednak odczuwalne np. poprzez boom budowlany, intensywne roboty drogowe, wzrost obciążenia sieci elektrycznej. **Polepszenie się sytuacji gospodarczej w znacznym stopniu uwarunkowało przychylną ocenę społeczeństwa wobec polityki tandemu Dżaparow–Taszijew.** Przed 2022 r. było ono w dużej mierze było uzależnione od dochodów z transferów pochodzących od kirgiskich migrantów z Rosji, które czasami odpowiadały za ponad 1/3 wartości PKB kraju. Pierwszy okres rządów Dżaparowa przyniósł dla społeczeństwa nadzieje na poprawę warunków życia, oczekiwanie na większą aktywność państwa na polu socjalnym, ale też widoczne inwestycje w infrastrukturę publiczną. Zdolność do zapewnienia lepszych możliwości realizacji aspiracji życiowych będzie pełniła coraz większą rolę w ocenie społecznej jego polityki jako lidera w pełni odpowiedzialnego za sytuację w państwie.

Kulturowe uwarunkowania sprawowania władzy w Kirgistanie

Kirgistan to jedyne państwo Azji Centralnej, w którym w jego niepodległej historii miała miejsce realna rywalizacja polityczna o władzę. Dżaparow jest szóstym prezydentem tego kraju. Trzykrotnie zmieniano ich w drodze rewolt politycznych (2005, 2010, 2020), podczas których politycy z południa kraju występowali przeciwko politykom z północy kraju i na odwrót. Przy tym państwo – na wyrost i za długo – określano jako „wyspę demokracji” w autorytarnym regionie, co dotyczyło szczególnie spojrzenia zachodnich badaczy. Odnosiło się to zasadnie zaledwie do początku rządów pierwszego prezydenta kraju Askara Akajewa, do około połowy lat dziewięćdziesiątych. Później jednak zachowało ono najwięcej swobód obywatelskich i medialnych, które Dżaparow i Taszijew efektywnie ograniczyli, co odróżniało ich od poprzedników u władzy, którzy podjęli takie próby, ale nieskutecznie.

Konkurencja o władzę w Kirgistanie w okresie jego niepodległości była realna, jednak opierała się na innych mechanizmach niż np. europejskie (instytucje, wybory). Wpływały na nią mechanizmy korupcyjne, powiązanie jej ze światem biznesowo-kryminalnym, ale też oparcie jej o więzy np. lokalne, rodowo-plemienne, „wspólnoty

doświadczeń” tj. wspólnej pracy czy edukacji, które dla niektórych są przejawami nepotyzmu i odzwierciedlają się np. w korupcji (zob. ten temat w innym ujęciu: [P. Załęski, Social Bonds in Political Culture in Kyrgyzstan](#), [A. Ismailbekova, Blood Ties and the Native Son. Politics of Patronage in Kyrgyzstan](#)).

Model tandemu przyjęty w polityce przez Dżaparowa i Taszijewa balansował i łagodził napięcia regionalne w kraju. Osiągnęli oni stabilizację sytuacji wewnętrznej poprzez metody autorytarne. Przy tym nie mieli oni realnej przeciwwagi i konkurencji. Ich metodą prowadzenia polityki stało się utrzymywanie narracji o ryzyku przewrotu politycznego i oskarżanie o jego przygotowywanie oponentów politycznych, których następnie np. przez naciski wykluczano z życia politycznego. Dżaparow i Taszijew stali się bezalternatywnymi figurami politycznymi w Kirgistanie. Minimalizowało to ryzyko wystąpienia południa kraju przeciw jego północy i vice versa. W tym sensie **Dżaparow, dymisjonując Taszijewa, podważył największe osiągnięcie ich wspólnej polityki, którym była stabilność wewnętrzna.** Jej fundamentem był model dzielący zasoby polityczno-finansowe państwa w akceptowalnym dla obu stron wymiarze zaangażowania, zysku i poczucia dowołności. **W dłuższej perspektywie zwiększa to jednak wrażliwość systemu władzy Kirgistanu na ponowną destabilizację,** przy zaistnieniu poczucia niezadowolenia ze strony przedstawicieli południa państwa do polityki Dżaparowa.

Antagonizm między północą a południem Kirgistanu jest uwarunkowany kulturowo-historycznie. Wyraża się on politycznie w konkurencji o władzę i zasoby państwa między klanami z obu etnoregionów, ale też w pojmowaniu polityki przez część Kirgizów jako rywalizacji między dwoma częściami państwa. Kirgistan jest krajem górzystym (stanowią ponad 90% jego powierzchni). Długo kontakt między jego północną częścią a południową był utrudniony ze względu na brak drogi między Biszkekem a Osz, głównymi miastami Kirgistanu. Historycznie obie części kraju podlegały również różnym wpływom politycznym. Północ dłużej znajdowała się w oddziaływaniu kultury radziecko-europejskiej, była silniej zsovietyzowana, zrusyfikowana, zindustrializowana, ze znaczną mniejszością rosyjską i innymi grupami posługującymi się językiem rosyjskim. Na północy istotniejszą kategorią autopoznawczą wśród Kirgizów jest pamięć o koczowniczym trybie życia przodków, zaś na południu o półkoczowniczym lubo długiej tradycji

osiadłości dla licznej tam mniejszości uzbeckiej. Południe Kirgistanu w większym stopniu podlegało historycznie wpływowi uzbecko-tadżyckim. W obecnym kształcie terytorialnym Kirgistan zaistniał w ramach tzw. rozgraniczenia terytorialno-administracyjnego w latach 20.–30. XX wieku. Oba regiony rywalizowały też o wpływy w dostępie o najwyższe stanowiska w okresie Kirgiskiej SRR, a ich liderzy na zmianę je obejmowali.

Dżaparow i Taszijew wzmacniali w okresie ich rządów poczucie identyfikacji ogólnopaństwowej, która dominuje jako główna warstwa tożsamości Kirgizów. W największym stopniu na zmniejszenie się dystansu między osobami z obu regionów wpłynęły obiektywne czynniki takie jak migracje z gęściej zaludnionego południa kraju do Biszkeku, procesy urbanizacyjne oraz dostępność sieci społecznościowych i polepszenie się połączeń drogowych między obiema częściami kraju. W polityce kadrowej taki charakter miało sieciowanie między sobą pracowników struktur siłowych, pochodzących z obu części kraju poprzez politykę rotacji kadrowej (czasowe pełnienia służby przez osobę z północy na południu i na odwrót). Działania te, przy zaistniałej dobrej kondycji gospodarczej, rzeczywiście wzmocniły jego spójność. Przy tym społeczeństwo Kirgistanu jest – podobnie jak społeczeństwo Kazachstanu – silnie sfragmentaryzowane. Ma ono cechy bardziej społeczeństwa postkolonialnego niż postradzieckiego ze zróżnicowanymi orientacjami politycznymi, wartościami społeczno-kulturowymi, stosunkiem do religijności, która rośnie czy dotyczącymi stylu życia.

Perspektywy

W najbliższych tygodniach należy spodziewać się ze strony Dżaparowa kontynuacji działań wymierzonych w Taszijewa. Będzie on dążył do wzmocnienia swojego zaplecza politycznego w kluczowych służbach, w polityce i biznesie kosztem swojego byłego partnera. Należy spodziewać się konfiskaty aktywów Taszijewa i zmniejszenia wpływu jego zwolenników w instytucjach politycznych państwa oraz kontynuacji rotacji kadrowej w GKNB i MSW, ew. działań prewencyjnych na południu (kontrola lokalnych elit i służb). Mają one na celu wzmocnić rolę Dżaparowa jako jedyne punktu odniesienia w kirgiskiej polityce. W nominacjach uwzględnione zostaną też kandydaty osób pochodzących z południa kraju, aby łągodzić napięcia regionalne.

W tym kontekście realne jest przyspieszenie wyborów prezydenckich, zaplanowanych na styczeń 2027 r., aby zdyskontować pozbycie się głównego rywala do najwyższego stanowiska w państwie przez Dżaparowa. W polityce zagranicznej i regionalnej Dżaparow będzie tonował nastroje dotyczące zagrożeń dla stabilności sytuacji w państwie. Można się spodziewać, że będzie on komunikował o tym ważnym wydarzeniu jako „zwykłej dymisji”, podkreślając pełnię kontroli nad sytuacją.

Ryzyko kontrprzewrotu, który mógłby wywołać Taszijew jest realne, choć biorąc pod uwagę rozwój sytuacji w ostatnich dwóch dniach, aktualnie niskie. Jego quasi-koncyliacyjna postawa zaprezentowana w mediach wzmacnia to podejście. Powrót do Kirgistanu przez szefa bezpieczeństwa, choć jeszcze wczoraj wydawał się mało prawdopodobny, ziścił się. Ta decyzja wynikała jednak z braku innych rozwiązań i próby zachowania części swojego statusu, przy jego konsensualnej retoryce np. wyrazach lojalności wobec prezydenta. Brak jego aresztowania przeczyłby logice konfrontacji zastosowanej przez Dżaparowa, mimo słów o utrzymaniu dalszej przyjaźni z Taszijewem. Być może Dżaparow uzależnia powzięcie takich kroków od postawy, którą po powrocie do kraju wykaże się Taszijew. **Umocniony prezydent okazał sprawczość polityczną i jest zdeterminowany do utrzymania władzy.**

